

Religie

cultul ortodox

Adrian Lemeni
(coordonator)

Georgian Păunoiu

Silviu Tudose

Dumitru Ștefănescu

CORINT

CUPRINS

Cuvânt înainte / 3

Bibliografie / 4

CAPITOLUL 1

Dogmatică / 5

Cinstirea sfințelor icoane / 6-9

Cinstirea Sfântei Cruci / 10-11

Cinstirea Sfințelor moaște / 12-13

Lecție de sinteză / 14

Studiu de caz / 15

Evaluare / 16

CAPITOLUL 2

Morală creștină / 17

Legea morală a Vechiului Testament
(*Decalogul*) / 18-19

Legea morală a Noului Testament
(*Predica de pe munte*) / 20-21

Conștiința morală / 22-23

Libertate și opțiune. Despre păcat /
24-27

Libertate și opțiune. Virtuțile / 28-29

Lecție de sinteză / 30

Studiu de caz / 31

Evaluare / 32

CAPITOLUL 3

Liturgică și artă / 33

Rolul și valoarea cultului ortodox în
viața creștinului / 34-37

Apariția locașurilor de cult creștine /
38

Stiluri arhitecturale reprezentative /
39-41

Stiluri arhitecturale românești / 42-43

Lecție de sinteză / 44

Studiu de caz / 45

Evaluare / 46

CAPITOLUL 4

Spiritualitate și misiune / 47

Libertate și responsabilitate / 48-49

Iubire și dreptate / 50-53

Rugăciune și reconciliere / 54-55

Lecție de sinteză / 56

Studiu de caz / 57

Evaluare / 58

CAPITOLUL 5

Religiile în istorie / 59

Istoric / 60-63

Specificul ortodoxiei în contextul
creștinismului / 64-65

Lecție de sinteză / 66

Studiu de caz / 67

Evaluare / 68

CAPITOLUL 6

Ortodoxie și cultură națională / 69

Biserica și cultura națională / 70-71

Mitopoliți ctitori ai limbii române /
72-73

Introducerea limbii române în
biserica / 74-75

Ctitori de școli în limba română /
76-77

Mitopoliți cărturari / 78-79

Lecție de sinteză / 80

Studiu de caz / 81

Evaluare / 82

CAPITOLUL 7

Creștinismul și problemele lumii contemporane / 83

Practici străine spiritualității creștine
ortodoxe / 84-85

Magia / 86-87

Yoga și asumarea ei în contextul
actual / 88-89

Reîncarnarea / 90-91

Studiu de caz / 92-93

Lecție de sinteză / 94

Evaluare / 94

Maica Domnului și Mântuitorul Hristos
(icoană, Mănăstirea Vatoped,
Muntele Athos, sec. XVI)

Vocabular

canonizare – procesul de proclamare a sfînteniei unei persoane de către Biserică.

deisis (în gr. „rugăciune”) – denumire consacrată pentru icoana în care sunt reprezentați Maica Domnului și Sf. Ioan Botezătorul, mijlocind către Mântuitorul Hristos.

prototip – modelul la care trimite imaginea reprezentată în icoană.

icoană (gr. *eikon*, lat. *imago*) – chip, reprezentare; imagine sacră a lui Iisus Hristos, a Maicii Domnului sau a unui sfânt.

iconoclastm – mișcare de persecuție a cultului icoanelor declanșată în secolul al VIII-lea în Imperiul bizantin.

slavă (gr. *doxa*, lat. *gloria*) – lumina necreată a harului dumnezeiesc.

transfigurare – schimbare, prefacere.

CINSTIREA SFINTELOR ICOANE

„Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut; Fiul Cel Unul-Născut, L-a făcut cunoscut.”
(Ioan 1, 18)

ICOANA – PECETE A TRADIȚIEI ORTODOXE

Prezența icoanei este o realitate constantă în viața Bisericii. Cristalizarea și formularea învățaturii despre sfintele icoane are loc în contextul disputelor teologice din secolul al VIII-lea, în Bizanț. Unul dintre marii apărători ai icoanelor din acea vreme, Sf. Ioan Damaschinul, a arătat că există o diferență între (model) prototip și chipul zugrăvit pe icoană, fără ca acestea să fie separate. Cinstirea se referă la **persoana** care este reprezentată în icoană, și nu la **materia** din care este confecționată. De exemplu, în icoana Mântuitorului Iisus Hristos, prototipul este Însuși Hristos, Dumnezeu-Omul, iar icoana este o fereastră prin care ochiul credinciosului contemplă realitatea prototipului, dincolo de materialitatea icoanei.

Icoana este o pecete a Tradiției ortodoxe, deoarece fiecare icoană este o mărturie a împărăției cerești anticipate în existența de aici. Prin chipul lui Hristos, al Maicii Domnului, al unui sfânt sau al unui eveniment din istoria mântuirii, icoana reprezintă prezența divină în creație. În această perspectivă icoana se deosebește de orice altă pictură.

TEMEIURILE BIBLICE ALE CINSTIRII ICOANELOR

Iconoclaștii aduceau ca argumente împotriva cinstirii sfintelor icoane versete biblice precum: „Să nu-ți faci chip cioplit și nici vreo asemănare cu ceva...” (Ieșirea 20, 4); „Să nu-ți faci dumnezei turnați” (Ieșirea 34, 17); „Să te temi de Domnul Dumnezeul tău și numai Lui să-I slujești” (Deuteronom 6, 13).

Legea Vechiului Testament interzicea imaginile deoarece ele ar fi pus în pericol cultul Dumnezeului unic și nevăzut. În condițiile în care mentalitatea politeistă și idolatră era dominantă, exista riscul ca omul să se închine creaturii în locul Creatorului. Cu toate acestea, Dumnezeu poruncește să se facă pe chivotul legământului doi heruvimi: „Vei face doi heruvimi din aur și-i vei pune pe acoperământul ispășirii, la amândouă capetele” (Ieșirea 25, 18). Prezența heruvimilor exprimă mijlocirea lor, căci Dumnezeu vorbește cu Moise prin intermediul chivotului legământului, descoperindu-Se între cei doi heruvimi. „Acolo, între cei doi heruvimi de deasupra chivotului legii, Mă voi descoperi ție și îți voi grăi de toate, câte am a porunci prin tine fiilor lui Israel” (Ieșirea 25, 22).

Iisus Hristos este **chipul Tatălui**. Sfântul Ioan Damaschin Îl numește pe Hristos ca fiind „icoana naturală a Tatălui”. Hristos este „chipul nevăzutului Dumnezeu, Întâi-Născut a toată zidirea” (Coloseni 1, 15).

Prin întrupare, Hristos: Se face chip văzut al celor nevăzute, devenind astfel o icoană vie a prezenței lui Dumnezeu. Hristos descoperă chipul ceresc al Tatălui. Când apostolul Filip Îi cere Mântuitorului: „Doamne, arată-ni-L nouă pe Tatăl și ne este de ajuns”, Hristos mărturisește: „Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 8-9).

RELATIA DINTRE CUVÂNT ȘI IMAGINE EXPRIMATĂ ÎN CINSTIREA ICOANELOR

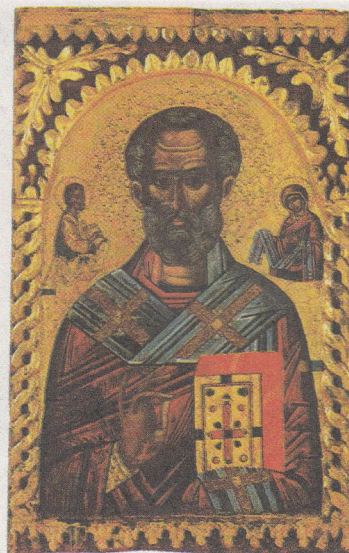
În Sfânta Scriptură, imaginea și cuvântul sunt aspecte complementare ale aceleiași Revelații, ce Se împlinește în Iisus Hristos. Vechiul Testament este o luptă împotriva idolilor, în așteptarea adevăratei imagini care se descoperă în Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Se întrupează și devine astfel Icoană supusă contemplării duhovnicești: „Fericiți sunt ochii care văd ce vedeți voi!” (Luca 10, 23).

Icoana este o lumină sfântă în care cuvântul lui Dumnezeu devine o realitate exprimată în imagini. Cultul icoanelor favorizează o îndreptare a gândurilor către Dumnezeu printr-un act de închinare ce angajează și privirea și anumite gesturi ale credinciosului. Privirea frecventă a icoanelor purifică atât imaginația, cât și ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Despre paralelismul dintre cuvânt și imagine și despre curățarea simțurilor prin privirea icoanelor, Sf. Teodor Studitul, un mare apărător al icoanelor, scrie:

„Întipărește-ți pe Hristos în inimă, acolo unde El locuiește deja; dacă citești despre El într-o carte sau Îl privești într-o icoană, El are să illumineze cugetarea ta, ca să-l cunoști îndoit, prin cele două căi de percepere prin intermediul simțurilor. Astfel, tu vei vedea cu ochii ceea ce ai învățat prin cuvânt. Cel care aude și vede în acest fel, în ființa sa totul va fi umplut cu lauda lui Dumnezeu”.

Deisis (frescă de Maria Mirea, sec. XX)

Sfântul Ierarh Nicolae (Mănăstirea Pantocrator, Muntele Athos, sec. XVII)

Rețineți!

- Icoanele sunt reprezentări ale Mântuitorului Hristos, ale Maicii Domnului, ale sfinților și ale îngerilor.
- Temeiul reprezentării și cinstirii icoanelor este întruparea Fiului lui Dumnezeu.
- Prin icoană, nu cinstim materia, ci persoana reprezentată.

„Odinioară, Dumnezeu cel necorporal și fără de formă nu se zugrăvea deloc. Acum însă, prin faptul că Dumnezeu S-a arătat în trup, a locuit printre oameni, fac icoana chipului văzut al lui Dumnezeu. Nu mă închin materiei, ci mă închin Creatorului materiei, Creatorului Care S-a făcut pentru mine materie și a primit să locuiască în materie și a săvârșit prin materie mântuirea mea; nu voi înceta de a cinsti materia, prin care s-a săvârșit mântuirea mea.”

(Sf. Ioan Damaschinul,
Primul tratat apologetic contra celor care atacă sfintele icoane)

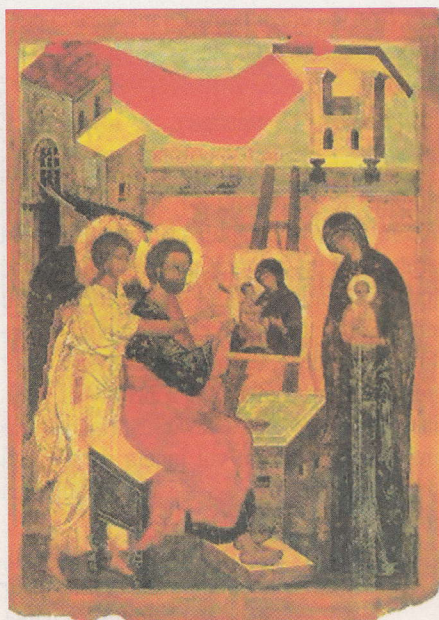

Hristos Pantocrator (mozaic, Biserica Sf. Sofia, sec. XIII)

„Canonizarea iconarilor înalță arta sacră pe drumul sfințeniei și, pe de altă parte, viziunea lor harismatică și în același timp bisericească face din icoană un *loc teologic* și deci una din sursele teologiei.”

(Paul Evdochimov,

Arta icoanei – o teologie a frumuseții)

Sf. Evangelist Luca (icoană, Rusia, sec. XVI)

ÎNTRUPAREA FIULUI LUI DUMNEZEU – TEMEI FUNDAMENTAL AL ICOANEI

Tradiția ortodoxă insistă asupra faptului că temeiul fundamental al reprezentării și cinstirii icoanelor îl constituie **Întruparea**. Arta iconografică reprezintă învățătura Bisericii reflectată în evenimentele concrete ale istoriei mântuirii având în centru Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Sinodul al VII-lea ecumenic de la Niceea din 787 care a formulat învățătura despre sfintele icoane, precum și Părinții Bisericii, care s-au luptat pentru restabilirea cultului icoanelor, au arătat că Întruparea este fundamentul central al icoanei, iar icoana are o funcție dogmatică, liturgică și pedagogică.

Prin Întrupare, Hristos eliberează omenirea de **idolatrie**, nu într-o manieră negativă, prin desființarea imaginii, ci pozitiv, descoperind adevăratul chip al lui Dumnezeu.

Cel care renunță la icoane se leapădă de Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Aceasta este convingerea credincioșilor care cinstesc sfintele icoane în fața atacurilor iconoclaste.

Sf. Gherman al Constantinopolului era patriarh când împăratul Leon al III-lea Isaurul (717-741) a început lupta pentru distrugerea icoanelor. El s-a adresat împăratului cu următoarele cuvinte: „Stăpâne, aș dori să nu aibă loc un asemenea sacrilegiu în timpul domniei tale. Căci cel care face așa ceva este un înainte-mergător al lui Antihrist și distrugătorul lucrării mântuitoare a Întrupării lui Dumnezeu”.

ICOANA – MODEL SFINȚITOR ÎN VIAȚA BISERICII

Sfânta Scriptură și istoria Bisericii oferă numeroase modele de urmat, adevărate icoane sfințite prin viața trăită și care se cer asumate și urmate în lumea de azi.

Vechiul Testament ne prezintă pe Avraam, Moise, Ilie ca adevărați vizionari care L-au contemplat pe Dumnezeu.

În Faptele Apostolilor, primul martir creștin, Sf. Arhidiacon Ștefan, vede în clipa martirajului său cerurile deschizându-se și pe Hristos șezând de-a dreapta Tatălui.

Apostolul Luca este considerat primul iconar creștin. Tradiția Bisericii spune că el a pictat pentru prima dată icoane în care apare Maica Domnului și Mântuitorul Hristos. Pentru a desluși taina icoanei, se cere o rugăciune specială față de Sfântul Evangelist Luca.

Icoana este o mărturie a prezenței sfântului și un îndemn pentru fiecare credincios de a urma modul de viață a persoanei reprezentate pe calea dobândirii sfințeniei. **Sf. Ioan Damaschinul** precizează: „Când gândurile mă tulbură și nu mă pot bucura de citit, mă duc la biserică (...) Vederea îmi este fermecată și-mi poartă sufletul spre lauda lui Dumnezeu. Mă gândesc la bărbăția martirului (...) inima lui mă înflăcărează (...) cad cu fața la pământ pentru a-L slăvi și a-L ruga pe Dumnezeu, avându-l ca mijlocitor pe martir”.